

GENÇLERİN MODEL ALDIKLARI TELEVİZYON KARAKTERLERİ

Alev ÜSTÜNDAĞ*

Öz

Bu çalışma 10-15 yaş arası gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları televizyon karakterlerinin özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 310 genç oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu ile gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları hem kadın hem de erkek televizyon karakterlerinin özellikleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda hem kız ve hem de erkeklerin eğlenceli, yakışıklı/güzel, başarılı, etkileyici, güçlü ve takdir edilen karakter özelliklerini beğendikleri ve/veya model aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerde güçlü ve başarılı karakter özellikleri daha fazla görülürken; kızlarda güzel ve etkileyici olma karakter özelliklerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Genç, Model Alma, Televizyon, Televizyon Karakterleri, Sosyal Öğrenme Kuramı

* Dr., Çocuk Gelişimci, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, e-posta: alev.ustundag@saglik.gov.tr.

Television Characters That Has Modeled by Youth

Abstract

This study was conducted in order to determine the characteristics of television characters they liked and/or modeled on between 10-15 year olds. 310 young people has been the research's sample group. The questionnaire prepared by the researcher determined the characteristics of both male and female television characters that young people liked and/or modeled. As a result of research, both boys and girls liked and/or model fun, handsome/beautiful, successful, impressive, powerful and appreciated character traits. While strong and successful character traits are seen more often in males, more beautiful character traits are seen in females.

Keywords: Youth, Model, Television, Television Characters, Social Learning Theory

Giriş

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından yapılan kamuoyu araştırması sonucunda, çocukların ve gençlerin medya kullanımının eskiye oranla 5-10 kat arttığı tespit edilmiştir. Çocuklar ve gençler, günde ortalama 2-3 saatlerini televizyon ekranı karşısında geçirmektedir (RTÜK, 2012, 2006). Yapılan diğer araştırma sonuçlarında da (Üstündağ - Doğan, 2017; Üstündağ - Doğan, 2016) 10-18 yaş arasında bulunan gençlerin televizyon izlemeyi sevdiğileri ve günde ortalama 2 saatlerini televizyon izleyerek geçirdikleri belirlenmiştir.

Eski NBA basketbol yıldızı Charles Barkley'in 1993 yılında yer aldığı ünlü Nike reklam filminde "Ben rol modeli değilim. Rol model olmak için para almıyorum. Basketbol sahasına zarar vermemek için para aldım. Ebeveynler rol model olmalıdır. Çünkü sadece basketbol oynadım diye, bu çocuklarınızı yetiştirmem gerektiği anlamına gelmiyor" sözlerini ifade etmiştir (Nike, 1993). Bu reklam yayınlandıktan sonra, televizyonda görülen pek çok karakterin isteseler de istemeseler de rol model olduklarına dair çokça tartışma

çıkmiştir. Kolayca etkilenen çocuklar, sevdikleri ve rol model aldıkları kişilerin, iyi ya da kötü olmasına bakmaksızın; ün, şöhret, zenginlik ve saygı duyulma durumundan etkilenmekte ve kahramanlarının davranışlarını taklit etmektedirler (Coats - Feldman, 1995; Chen - Kennedy, 2005). Veritas (2006)'a göre televizyon, film, bilgisayar, telefon ve tablet gibi medya araçlarının yaygın olması, gençler tarafından model alınan kahramanların, bu medya araçları aracılığıyla, her zaman ulaşılabilmesini sağlamaktadır.

Televizyon dizilerinde olumsuz roller sergileyen karakterlerin çocuklar ve gençler tarafından rol model alınmasında, televizyonun bu karakterleri diziler aracılığıyla yansıtma biçimi etkili olmaktadır. Çünkü diziler, insanların duygu ve düşüncelerini etkileyen, belirli konularda tavır almalarını, kişiler ve olaylar ile ilgili şema oluşturmalarını sağlayan bir araçtır (Busby - Klug, 2001; Karaman, 2010). Verilmek istenen mesajlar karakterler aracılığı ile doğrudan ya da dolaylı olarak verilebilmekte olup, izleyici seçim yapma konusunda özgür değildir (Batmaz, 1998). Bu kapsamda izleyici grubunun yaş dönemi özellikleri de önemli hale gelmektedir. 7-11 yaş arasında bulunan çocuklar, Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramına göre "Somut İşlemler Dönemi"nde yer almaktadır. Bu dönemde, mantıksal düşünme başlamakta olup, problemler somut işlemlere dayanılarak çözülmektedir (Charles, 1999). Çocuklar kendi bakış açıları ile başkalarının bakış açıları arasında bağ kurabilmekte, nedensellikten kaynaklanan farkları ayırt edebilmekte ancak mantıksal sonuçlar ortaya koymakta zorluk yaşanabilmektedir (Bacanlı, 2005). Düşünme yapısı açısından bakıldığında bu yaş grubu çocuk ile yetişkin arasındaki tek fark; çocukların bu bilişsel işlemleri duyu organları ile algılanabilen, somut ve gerçekte var olan obje, olay ve kişiler üzerinden yapabilmesidir (Yapıcı - Yapıcı, 2006).

Bu dönemde soyut düşünce yapısı yavaş yavaş gelişmeye başlar. Soyut düşünce yapısının gelişmeye başlamasının da etkisiyle

çocuklar, televizyonda gördükleri içerikleri yetişkinlere benzer şekilde izlemeye çalışmaktadır. Çocuklar, ailelerinin ya da arkadaşlarının bakış açıları ve yaptıkları yorumlar ile kendi düşünce yapılarını şekillendirirler (Ertürk - Akkor Gül, 2006). Yetişkinlerin ya da arkadaşlarının televizyon izlerken verdikleri korku ve kaygı tepkileri, çocuklara doğrudan yansır. Bu nedenle de çocuklar saldırı, savaş, vurulma, yaralanma, kan ve şiddet durumlarından korkabilir (San Bayhan - Artan, 2004). Çocuklar, gerçek olaylar ile kurgu olarak tasarlanmış olaylar arasındaki gerçeklik farkını ayırt etmekte zorluk yaşayabilirler. Ayrıca, bilişsel becerileri tam olarak gelişmediği için dağınık ve dolaylı yollarla verilen mesajları anlamakta ve bir bütün oluşturmakta da zorluk yaşayabilirler (Bülbül, 2001).

Bu dönemin bir diğer önemli özelliği de çocukların kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını öğrenip, içselleştirmesidir. Televizyonda gördükleri içerikleri olması gereken olarak algılama ihtimalleri yüksektir. Ayrıca bu dönemde otorite koşulsuz kabul edilmektedir. Otoritenin davranışları sorgulanmadan kabul edildiğinden, televizyonda verilen yanlış mesajlar bu yaş grubunun olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır (Öktem, Sayıl - Çelenk Özen, 2006).

7-11 yaş arası çocuklar davranışlarıyla, ailesi ve yakın çevresinin gözüne girmek ve takdir edilmek ister. Bu nedenle de doğru olmayan yollarla başarıya ulaşan ve takdir edilen modelleri izlemeleri sakıncalı olabilmektedir (Bülbül, 2001; Ertürk - Akkor Gül, 2006).

12-18 yaş arasında bulunan çocuklar ise, Piaget'in kuramına göre "Soyut İşlemler Dönemi"nde yer almaktadır. Soyut işlemler döneminde yer alan çocuklarda soyut düşünme başlamakta olup, soyut kavramları anlayabilir ve soyut düşünceleri analiz edebilirler. Problemler mantıksal işlemlere dayanılarak çözümlenmektedir. Düşünce yapıları daha bilimsel boyuta taşınmıştır (Wade - Tavis, 1990;

Woolfolk, 1993).

Bir önceki gelişim döneminde düşünce yapısını duyu organları ile algılayabilen, somut, gerçekte var olan obje, olay ve kişiler üzerinde değerlendirme yapan (Yapıcı - Yapıcı, 2006) çocuklar, bu dönemde somut gerçeklere ihtiyaç duyarak, kendilerini sınırlandırmayarak fikirler ve olaylar hakkında düşünmeye başlarlar. Düşünürken de sevgi, inanç, zaman, nefret gibi değerleri etkili şekilde kullanırlar. Ortalama 15 yaş civarındaki çocuklar zihinsel gelişimin en üst noktasına ulaşırlar (Charles, 1999).

Bu yaş grubu çocuklar dış görünüşlerine ve kıyafetlerine aşırı duyarlıdır. Giydikleri kıyafetlerin akran grubu tarafından beğenilmesi ve moda uygun olması onlar için son derece önemlidir. Model aldıkları oyuncular gibi giyinip onlar gibi saçlarını yapmak için ayna karşısında saatlerini harcayabilirler (Arı, 2010).

Ergenlik döneminde bulunan gençlerin ruh hallerinin değişken olması, bazı gençlerin sorun yaşamasına sebep olabilmektedir. Kurallardan hoşlanmadıkları için kuralları zorlamayı denemekte ve riskli davranışlarda bulunabilmektedirler (Öktem, Sayıl - Çelenk Özen, 2006). Son yıllarda kız ve erkek gençlerin suç işleme oranlarındaki artış da bu durumun somut göstergesi olarak kabul edilebilir (Uğur Tanrıöver, 2008). Bu nedenle, televizyon içeriklerinin gençler üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır. Gençlerin tam olarak yetişkin düşünce yapısına sahip olmadıkları ve televizyondan izledikleri görüntüleri düşünmeden benimseyebilecekleri unutulmamalıdır. Ayrıca riskli davranışların ilgi çekici sunulması, gençler tarafından davranışların model alınarak taklit edilmesi ihtimalini arttırabilir (Turam, 1996).

Bu yaş dönemi karşı cinse ve cinselliğe ilginin de arttığı dönemdir. Bu nedenle gençler televizyonda aşk, kadın ve erkek ilişkileri ile ilgili dizi ve yapımları daha fazla takip etmeye başlarlar. Aşırı, yaşına uygun olmayan, yanlış cinsel mesajların verildiği ve

şiddet görüntülerinin fazla olduğu yapımlar, gençlerin oyuncularla kurdukları özdeşim sonucunda değer ve algı yapılarını olumsuz yönde etkileyebilir (Öktem, Sayıl - Çelenk Özen, 2006).

Araştırmacılara (Erjem - Çağlayandereli, 2006; Bütün, 2010; Doğan - Göker, 2012; Semiz, 2013; Sevim - Şen, 2009) göre gençler izledikleri dizilerde bulunan kahramanlardan etkilenmekte ve onların davranışlarını model almaktadırlar. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, davranışların doğurduğu sonuçlara ilişkin uygun modeller sunulduğunda, gençlerde olumlu ve istendik davranışların gelişmesine katkı sağlanacağı, olumsuz davranış sergileyen kahramanların model olarak sunulduğu içeriklerin yoğun olmasının da olumsuz davranışların geliştirilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar (Güner, 2015; Güner, 2011; Kartal, 2007;) gençlerin, dizilerin gerçeği yansıttığını düşündüklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle medya okuryazarlığının gençler tarafından özümsemesinin önemli olduğu söylenebilir. Medya okuryazarlığının pek çok tanımı olmakla birlikte, Aufderhide (1993)'e göre medya okuryazarlığı; bir kişinin geniş kitlelere ulaşan iletişim araçlarını ve formlarını kullanarak mesajlara erişme, analiz etme, değerlendirme ve iletme yeteneğidir. Medya okuryazarlığı, gençlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek, medya ve dizi mesajlarında bulunan sağlıksız ve aldattıcı bilgilerin/içeriklerin etkisini ortadan kaldırmak için etkili bir yol olarak pek çok uzman (Primack, v.dğr., 2014; Chen, 2013; Hanewinkel, v.dğr., 2011; Brown - Bobkowski, 2011; Scull, v.dğr., 2010) tarafından da önerilmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi, eleştirel düşünme becerilerini geliştirerek medya mesajlarının olumsuz etkilerini azaltmak için bireylerin medya mesajlarına karşı şüpheciliğini arttırmaya yardımcı olmaktadır (Austin, v.dğr., 2015; Pinkleton, v.dğr., 2013, 2012). Brown ve Bobkowski (2011)'ye göre tarafsız medya okuryazarlığı eğitimi programlarının amacı bireylerin -çoğunlukla gençlerin-

medya mesajlarının gerçeklik durumunun değerlendirilmesi ve karar vermede bu durumun etkili bir şekilde kullanılması için ihtiyaç duydukları yeterliliği geliştirmelerini sağlamaktır. Medya okuryazarlığı eğitiminin kabul görmesi, anlaşılması ve desteklenmesinde sağlık ve eğitim alanında çalışan meslek elemanlarına büyük sorumluluk düşmektedir (Duyan Çamurdan, 2007). Gençlerin televizyon izleme alışkanlıklarını ve izledikleri içerikleri takip etmenin, gençleri yaşlarına uygun programları izlemeye teşvik etmenin, olumlu ve sağlıklı davranış içeriklerinin yoğun olduğu dizileri tercih etmelerine rehberlik etmenin gençlerin gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olabileceğini düşündürmektedir. Araştırmacılar da (American Academy of Pediatrics Committee on Public Education, 1999; Bar-on, 2000) medya içeriklerinden eğitici, yaratıcılığı ve olumlu düşünceyi harekete geçirici programların seçilmesinin, çocuk ve gençlerin eğitiminde yararlı olacağını ve gençlerde şiddet davranışlarının azalmasını sağlayacağını belirtmektedirler.

Bahsedilen tüm bu durumlar, gençlerin beğendikleri ya da model aldıkları televizyon karakterlerinin, karakter özelliklerinin gençlerin davranışlarında ya da verdikleri tepkilerde etkili olabileceğini düşündürttüğü için önemli olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle de bu çalışmada 10-15 yaş arası gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları televizyon karakterlerinin özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen karakter özelliklerinin, gençlerin davranışları üzerinde etkili olup olmadığı ile ilgili yapılacak diğer araştırmalara yön gösterebileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacının gerçekleştirilebilmesi için nicel araştırma yöntemi ve betimleyici araştırma modeli tercih edilmiştir.

Betimleyici araştırma modelinden anket yöntemi kullanılarak 10-15 yaş arası gençlerin beğendikleri ve model aldıkları televizyon karakterlerinin özellikleri belirlenmiştir (Neuman, 2013).

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Ankara kent merkezinde bulunan (Çankaya, Yenimahalle, Pursaklar, Sincan, Etimesgut, Keçiören, Altındağ ve Mamak) ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullara devam eden 10-15 yaş arası gençler oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklem grubunu ortaokula devam eden 10-15 yaş arasında bulunan 310 genç oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem grubunun belirlenmesi için rastgele örneklem seçim tekniği yönteminden yararlanılmıştır (Karasar, 2015). Örneklem grubu belirlenirken, (Ankara kent merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarından) okulların öğrenci sayıları dikkate alınarak, büyüklüğe orantısal olasılıklı seçim yöntemi kullanılmış olup, 5 ortaöğretim kurumu seçilmiştir. Ankete katılım gönüllülük esasına dayalı olup gidilen 5 okuldan istekli olan öğrencilere form uygulanmıştır. Uygulama için rehberlik saatleri kullanılmıştır. Örneklem grubunda yer alan gençlerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Örneklem grubunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı

Yaş	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
10	8	5	10	6	18	6
11	23	15	18	11	41	13
12	32	21	26	16	58	19
13	38	25	32	20	70	23
14	35	23	40	25	75	24
15	16	11	32	20	48	15
Toplam	152	100	158	100	310	100

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan temel veri toplama aracı ankettir. Ankette yer alan sorular hazırlanmadan önce literatür araştırması yapılmış, daha önce yapılan araştırmalarda kullanılan anket formları incelenmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu sorularında, araştırmanın amaçları göz önünde bulundurulmuştur. Anket formu hazırlandıktan sonra 3 akademisyen ve 2 uzman klinik psikologdan uzman görüşü alınmıştır. Formda 3 adet açık uçlu soru yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma öncesinde Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan Etik Kurul Onayı alınmıştır. Etik Kurul Onayı ile Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, araştırmanın yapılacağı 5 ortaöğretim okulu için araştırma izni alınmıştır. Anket formu, 2018 yılının nisan ayı içerisinde uygulanmıştır.

Uygulama sonucunda gençlerden elde edilen veriler teker teker incelenmiştir. Anket formu açık uçlu sorulardan oluştuğu için sonuçların değerlendirilmesinde veri dökümü, verilerin kodlanması ve tablolar haline sunulması uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde 10-15 yaş arası gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları televizyon karakterlerinin özellikleri ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 2: Beğenilen ve/veya model alınan televizyon karakterlerine göre dağılım

Televizyon karakterleri	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Serhan (Ufak Tefek Cinayetler dizisi)	131	86	138	87	269	87
Vartolu (Çukur dizisi)	96	63	152	96	248	80
Oya (Ufak Tefek Cinayetler dizisi)	143	94	95	60	238	77
Barış (Bizim Hikaye dizisi)	85	56	122	77	207	67
Rahmet (Bizim Hikaye dizisi)	92	61	115	73	207	67
Yavuz (Söz dizisi)	61	40	130	82	191	62
Filiz (Bizim Hikaye dizisi)	116	76	67	42	183	59
Pelin (Ufak Tefek Cinayetler dizisi)	98	64	84	53	182	59
Sena (Çukur dizisi)	98	64	78	49	176	57
Yamaç (Çukur dizisi)	25	16	143	91	168	54
Sema (Survivor)	78	51	87	55	165	53
Merve (Ufak Tefek Cinayetler dizisi)	120	79	45	28	165	53
Celasun (Çukur dizisi)	61	40	102	65	163	53
Arif (Kadın dizisi)	62	41	86	54	148	48
Bahar (Kadın dizisi)	130	86	0	0	130	42
Tülay (Bizim Hikaye dizisi)	48	32	53	34	101	33
Ümit Karan (Survivor)	0	0	98	62	98	32
Hilmicem (Survivor)	0	0	96	61	96	31
Aliço (Çukur dizisi)	0	0	89	56	89	29
İlyas (Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz dizisi)	17	11	68	43	85	27
Arzu (Ufak Tefek Cinayetler dizisi)	52	34	20	13	72	23
Turabi (Survivor)	0	0	68	43	68	22
Adem (Survivor)	0	0	69	44	69	22
Hızır (Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz dizisi)	3	2	65	41	68	22
Şirin (Kadın dizisi)	52	34	5	3	57	18
İdris (Çukur dizisi)	0	0	53	34	53	17
Meryem (Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz dizisi)	32	21	13	8	45	15
Emrah (Çukur dizisi)	4	3	39	25	43	14
Ateş (Söz dizisi)	31	20	9	6	40	13
Ceren (Söz dizisi)	33	22	8	5	41	13
Onur Büyüktopçu (Yemekteyiz programı)	14	9	25	16	39	13
Seda Sayan	25	16	0	0	25	8
Bahar (Söz dizisi)	15	10	4	3	19	6
Hakan Hatipoğlu (Survivor)	0	0	15	9	15	5
Esra Erol	12	8	0	0	12	4
Fethi (Söz dizisi)	0	0	8	5	8	3
Erdem (Söz dizisi)	0	0	6	4	6	2
Paşa (Çukur dizisi)	0	0	6	4	6	2

Tablo 2’de örneklem grubunun beğendiği ve/veya model aldığı televizyon karakterlerinin dağılımı yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, örneklem grubunun toplam 38 karakteri beğendiğini ve/veya model aldığını ifade ettiği görülmektedir. Açıklama kısmında genel toplama göre ilk 10 karaktere yer verilmiştir. Buna göre kızların %86’sının, erkeklerin %87’sinin Serhan (Ufak Tefek Cinayetler dizisi); kızların %63’ünün, erkeklerin %96’sının Vartolu (Çukur dizisi); kızların %94’ünün, erkeklerin %60’ının Oya (Ufak Tefek Cinayetler dizisi); kızların %56’sının, erkeklerin %77’sinin Barış (Bizim Hikaye dizisi); kızların %61’inin, erkeklerin %73’ünün Rahmet (Bizim Hikaye dizisi); kızların %40’ının, erkeklerin %82’sinin Yavuz (Söz dizisi); kızların %76’sının, erkeklerin %42’sinin Filiz (Bizim Hikaye dizisi); kızların %64’ünün, erkeklerin %53’ünün Pelin (Ufak Tefek Cinayetler dizisi); kızların %64’ünün, erkeklerin %49’unun Sena (Çukur dizisi) ve kızların %16’sının, erkeklerin %91’inin Yamaç (Çukur dizisi) yanıtını verdikleri görülmektedir.

Kızların ilk üç dağılımına bakıldığında %94 oranında Oya (Ufak Tefek Cinayetler dizisi), %86 oranında Serhan (Ufak Tefek Cinayetler dizisi), %86 oranında Bahar (Kadın dizisi) ve %70 oranında da Merve (Ufak Tefek Cinayetler dizisi) yanıtını verdikleri görülmektedir. Erkeklerin ilk üç dağılımına bakıldığında ise, %96 oranında Vartolu (Çukur dizisi), %91 oranında Yamaç (Çukur dizisi) ve %87 oranında da Serhan (Ufak Tefek Cinayetler dizisi) yanıtını verdikleri görülmektedir.

Tablo 3: Televizyon karakterlerinin beğenilen ve/veya model alınan özelliklerine göre dağılım

Karakter özellikleri	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Güçlü	5	3	145	92	150	48
Başarılı	22	14	123	78	145	47
Güzel	138	91	0	0	138	45
Etkileyici	121	80	3	2	124	40
Yakışıklı	0	0	102	65	102	33
Takdir edilen	83	55	13	8	96	31
Eğlenceli	38	25	56	35	94	30
Karizmatik	0	0	61	39	61	20
Sempatik	10	7	25	16	35	11
Esprili	2	1	18	11	20	6

Tablo 3'te örneklem grubunun televizyon karakterlerinin beğendiği ve/veya model aldığı özelliklerine göre dağılımı yer almaktadır. Elde edilen verilerin yüzdeler oranlarının hesaplanmasında Tablo 1'de belirtilen toplam sonuçlar üzerinden hesaplama yapılmıştır. Tablo incelendiğinde kızların %3'ünün, erkeklerin %92'sinin güçlü; kızların %14'ünün, erkeklerin %78'inin başarılı; kızların %91'inin, erkeklerin %0'ının güzel; kızların %80'inin, erkeklerin %2'sinin etkileyici; kızların %0'ının, erkeklerin %65'inin yakışıklı; kızların %55'inin, erkeklerin %8'inin takdir edilen; kızların %25'inin, erkeklerin %35'inin eğlenceli; kızların %0'ının, erkeklerin %39'unun karizmatik; kızların %7'sinin, erkeklerin %16'sının sempatik ve kızların %1'inin, erkeklerin %11'inin esprili yanıtını verdikleri görülmektedir.

Tartışma

10-15 yaş arası gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları hem kadın hem de erkek televizyon karakterlerinin özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonucunda; hem kızların hem de erkeklerin eğlenceli, yakışıklı/güzel, başarılı, etkileyici, güçlü ve takdir edilen oyuncu karakter özelliklerini daha

fazla beğendikleri ve/veya model aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmalara göre de gençler kendilerine benzettikleri karakterleri daha fazla beğenmekte ve model almaktadırlar (Hoffner, 1996; McDonald - Kim, 2001; Miller - Reeves, 1976). Gençler hemcinsi olan televizyon karakterlerini model alma ve onların davranışlarına benzer davranışlar sergileme eğilimindedirler. Bu nedenle gençlerin izledikleri karakterler ile ortak yönlerinin daha fazla olduğunu keşfetmeleri sonucunda, o karakterlere olan ilgi ve bağlılıklarının arttığı düşünülebilir. Hem kızlar hem de erkekler güçlü ve başarılı karakter özelliklerini daha fazla önemsemektedirler. Ancak cinsiyetlere göre değerlendirme yapıldığı zaman erkeklerin güçlü ve başarılı; kızların ise güzel ve etkileyici olma karakter özelliklerini daha fazla önemsedikleri sonucuna ulaşmıştır. Her yaşta insan hayatı boyunca güçlü ve başarılı olmak için uğraşmaktadır. Toplum tarafından beklentinin de bu yönde olduğu düşünüldüğünde, gençlerin verdikleri yanıtların ilk iki sırasında bu karakter özelliklerinin olması pekiştirilen bir sonuç olarak düşünülebilir. Yapılan çalışmalar da (Cantor, v.dğr., 2010; Wilson, 2008) yaşları arttıkça çocukların empati kurma yeteneklerinin arttığını ve sonuç olarak da dizi içerikleri ile ilgili algı geliştirip empatik tepkileri olduğunu göstermiştir. Wilson (2008), dizi izlerken empatik duygular geliştirmenin göstergesi olarak gençlerin kahramanların davranışlarını algılaması durumunu kabul etmektedir. Yani eğer genç, bir kahramanı olumlu şekilde algırsa ya da kahramanın davranışlarıyla kendi davranışları arasında benzerlikler keşfederse, duygusal bağ kurma ve empati düzeyinin daha yüksek olacağını ifade etmektedir. Gençler davranışlarını geliştirirken çevrelerini gözlemlemekte, taklit etmekte ve o davranışları gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle de izledikleri diziler gençlerin davranış örüntülerini olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Gençler, bazen de dizilerde yer alan mesajlarla sunulan durum, tutum ve davranışlara hemen uyum sağlayabilmektedirler (Villani, 2001). Bu nedenle gençlerin eleştirel düşünme ve karar verme becerilerinin önemli hale geldiği

düşünülmektedir. Araştırmacılara göre (Fischhoff, 2008; Elias, v.dğr., 1991), karar verme becerisi öğrenilmiş bir beceridir ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştiren gençlerin daha iyi, daha doğru ve daha sağlıklı karar verme eğiliminde oldukları öne sürülmektedir. Bu nedenle de eleştirel düşünme becerisi geliştiren gençlerin, dizi içeriklerinde yer alan mesajları anlama ve çözme becerisi geliştirmelerinin yanı sıra içeriklerde yer alan olumlu ve olumsuz mesajları da ayırt edebilecekleri düşünülmektedir.

Bandura (1986), başkalarının ödüllendirilen davranışlarının bireyler tarafından gözlemlenmesinin, onların ilgilerini çektiğini ve model alma yoluyla o davranışları öğrenip uyguladıklarını ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar (Livingstone, 1987, 1989; Reeves - Greenberg, 1977) izleyicilerin model aldıkları karakterleri seyrettiklerinde diğer karakterler ile ilişkilerini ve problem çözme yöntemlerini daha iyi kavradıklarını ifade etmektedir. Ayrıca gençlerin medyada gördüklerini, doğru ve doğru olmayan ya da aldatıcı bilgi olarak ayırt edebilmeleri için gerekli eleştirel düşünme becerisine sahip olamadıklarını ifade eden araştırmacılar da bulunmaktadır (Brown - Bobkowski, 2011; Primack, v.dğr.,2009; Collins, v.dğr., 2011). Bu nedenle gençlerin beğendikleri ve/veya model aldıkları karakterlere yönelik olumlu ve taraflı tutumlarının, mantıklı karar verme becerilerini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Ancak belirtilen olumsuz özelliklerin yanı sıra karakterlerden birinin davranışı, davranışının sonucu hakkında verdiği karar, davranışının sonucunu görme ve etkisine müdahale etme gibi olumlu durumlar göz önünde bulundurulduğunda karakter davranışlarının gençlerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı ve eleştirel izleme becerilerini geliştirdiği de söylenebilir.

Kızların beğendiği ve/veya model aldıkları Oya, Serhan ve Merve karakterlerinin aynı dizide yer aldıkları görülmektedir (Ufak Tefek Cinayetler dizisi). Erkeklerin beğendiği ve/veya model aldıkları Vartolu ve Yamaç karakterleri de benzer şekilde aynı dizide

yer alan karakterlerdir (Çukur dizisi). Her iki cinsiyette de Serhan (Ufak Tefek Cinayetler dizisi) karakterinin beğenildiği ve/veya model alındığı görülmektedir. Çukur dizisinin şiddet içerikli; Ufak Tefek Cinayetler dizisinin de ilişkiler boyutunda entrikalı bir dizi olduğu bilinmektedir (Çukur, 2018; Ufak Tefek Cinayetler, 2018).

Elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde gençlerin altı dizide yer alan karakterleri beğendiği ya da model aldığı görülmektedir. Bu diziler Ufak Tefek Cinayetler, Çukur, Bizim Hikâye, Söz, Kadın ve Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz dizileridir (Tablo 2). Dizilerin künye bilgileri incelendiğinde Ufak Tefek Cinayetler'in dört kadın ve dört adam arasında karanlık sırlar, tutkulu bir aşk, yalanlar ve bitmek bilmez bir rekabetini (Ufak Tefek Cinayetler, 2018); Çukur'un İstanbul'un suçla özdeşleşmiş mahallesi Çukur'un kontrolünü elinde bulunduran Koçova ailesinin hem suçla içli dışlı olması hem ailenin kendine göre kuralları olması ve diğer suç örgütleri ile mücadelesini (Çukur, 2018); Bizim Hikâye'nin 5 kardeşine hem annelik hem babalık yapmaya çalışan bir ablanın ve bu ailenin yaşam mücadelesini (Bizim Hikaye, 2018); Söz'ün İstanbul'da yaşanan büyük bir terör saldırısı sonucu onlarca insanın hayatını kaybetmesi ve bu facianın ülkede büyük bir infiale yol açması ile Kıdemli Üsteğmen Yavuz Karasu'nun hayatının yeni bir akışa sürüklenmesini (Söz, 2018); Kadın'ın hayata sevgiyle bağlı olmasa da iki çocuğunun sevgisini yüreğinde coşkuyla taşıyan, onları fakirliğin ve yaşam mücadelesini içinde güldürmeyi ve hayatın zorluklarını kendisine siper ederek korumayı başaran Bahar'ın hikayesini (Kadın, 2018); Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz'ın aksiyon türünde olup devlet ve mafya konularını ele aldığını görmekteyiz (Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz, 2018). Bahsi geçen dizilerde pek çok rol olmasına karşın gençlerin daha çok başrol oyuncularını beğendikleri ya da model aldıkları Tablo 2'de görülmektedir.

Televizyon dizilerinde gösterilen durumlar taklit edilmeyi kolaylaştırmaktadır. Bandura ve ark (1963) tarafından geliştirilen kuram, çocukların saldırgan bir modele tanık olduktan sonra saldırgan davranışları öncelikle oyuncak bebeklerine vurarak taklit ettiklerini açıkça göstermiştir. Buna karşın, şiddet gösterimi durumuna maruz kalmayan çocuklar oyuncak bebeklerine karşı herhangi bir saldırgan eylem göstermemişlerdir. Benzer bir durum da çok sayıda cinsel içerikli dizi izleyen çocuklarda görülmektedir. Bu çocuklarda, erken dönemde cinsel deneyim yaşama eğilimi fazla olmaktadır (Escobar-Chaves, 2005; Martino, v.dğr., 2005). Gençlerin kendi hemcinsleri olan karakterler ile ortak özelliklerinin fazla olması durumunda, o karakterleri daha fazla model aldıkları durumu göz önünde bulundurulduğu zaman, elde edilen bu sonuç dikkat edilmesi gereken bir durum olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Araştırma sonucunda hem kızların hem de erkeklerin eğlenceli, yakışıklı/güzel, başarılı, etkileyici, güçlü ve takdir edilen karakter özelliklerini beğendikleri ve/veya model aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerde güçlü ve başarılı karakter özellikleri daha fazla görülürken; kızlarda güzel ve etkileyici olma karakter özelliklerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, televizyonda yer alan karakterlerin gençler tarafından beğenildiği ve model alındığı sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır. Yapılacak diğer araştırmalarda en çok beğenilen ve/veya model alınan karakterlerin, karakter analizleri yapılabilir. Beğenilen ya da model alınan karakterlerin özellikleri ile ilgili inceleme yapılmadığı için Tablo 3'te belirtilen karakter özellikleri ve gençlerin algılayışları arasında herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

Beğenilen dizi oyuncularını genel olarak değerlendirildiğinde başarı, çalışma ve azmetme hikayelerinin hiç olmadığı söylenebilir. Gençlere başarılı olmalıyım, çabalarsam iyi sonuçlar elde edebilirim,

hayat ne kadar zor olursa olsun mücadele edersem üstesinden gelebilirim ve hayatımı değiştirebilirim bakış açısını kazandırarak özgüven veren içeriklerin olduğu yapımlara ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle verilen mesajların ve içeriklerin mutlaka kontrol edilmesi ve verilen mesajların çoğunluğunu olumsuz içeriklerin oluşturmamasına dikkat edilmesi gerektiği önerilebilir.

Yapılan araştırma ile programcıların ve dizi yapımcılarının, dizilerin içeriği, karakterlerin özellikleri ve gençlere olası etkileri hakkında bilimsel açıdan geri bildirimde bulunulmasına yardımcı olunduğu da düşünülmektedir.

Kaynakça

American Academy of Pediatrics Committee on Public Education. "Media Education". *Pediatrics* 104/2 (1999): 341-343.

Arı, Ramazan. *Eğitim Psikolojisi Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2010.

Aufderhide, Patricia. *National Leadership Conference on Media Literacy. Conference Report*. Washington, D.C.: Aspen Institute, 1993.

Austin, Erica Weintraub - Pinkleton, Bruce E - Chen, Yi-Chun. - Austin, Bruce W. "Processing of Sexual Media Messages Improves Due to Media Literacy Effects on Perceived Message Desirability". *Mass Communication and Society* 18/4 (2015): 399-421.

Bacanlı, Hasan. *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları, 2005.

Bandura, Albert. *Social Foundations of Thought and Action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1986.

- Bandura, Albert - Dorothea Ross - Sheila A. Ross. "Imitation of Film-Mediated Aggressive Models". *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 66/1 (1963): 3.
- Bar-on, Miriam E. "The Effects of Television on Child Health: Implications and Recommendations." *Archives of Disease in Childhood* 83/4 (2000): 289-292.
- Batmaz, Veysel. "Televizyonlar MGK Gündemine Alınmalı". *Radikal Gazetesi* (28 Şubat 1998).
- Brown, Jane D - Piotr S. Bobkowski. "Older and Newer Media: Patterns of Use and Effects on Adolescents' Health and Well-Being". *Journal of Research on Adolescence* 21/1 (2011): 95-113.
- Busby, Graham, - Julia Klug. "Movie-Induced Tourism: The Challenge of Measurement and Other Issues" *Journal of Vacation Marketing* 7/4 (2001): 316-332.
- Bülbül, A Rıdvan. *İletişim ve Etik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Bütün, Eda. *Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Öğretmeni Öğrenci ve Veli Görüşleri Samsun İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2010.
- Cantor, Joanne - Byrne, Sahara - Moyer-Guse, Emily - Riddle Karyn. "Descriptions of Media-induced Fright Reactions in a Sample of US Elementary School Children". *Journal of Children and Media* 4/1 (2010): 1-17.
- Charles, Carol Morgan. *Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1999.

- Chen, Yi-Chun. "The Effectiveness of Different Approaches to Media Literacy in Modifying Adolescents' Responses to Alcohol". *Journal of Health Communication* 18/6 (2013): 723-739.
- Chen, Jyu Lin - Kennedy, Christine. "Cultural Variations in Children's Coping Behavior, TV Viewing and Family Functioning". *International Nursing Review* 52 (2005): 186-199.
- Coats, Eric J. - Feldman, Robert. "The Role of Television in the Socialization of Nonverbal Behavioral Skills". *Basic and Applied Social Psychology* 17 (1995): 327-341.
- Collins, Rebecca L. - Martino, Steven C. - Elliott, Marc N. - Miu, Angela. "Relationships Between Adolescent Sexual Outcomes and Exposure to Sex in Media: Robustness to Propensity-Based Analysis". *Dev Psychol* 47/2 (2011): 585.
- Çukur. Erişim: 15 Ocak 2018.
<http://www.showtv.com.tr/dizi/tanitim/cukur/2076>
- Doğan, Adem - Göker, Göksel. "Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları". *Milli Eğitim Dergisi* 194 (2012): 5-30.
- Duyan Çamurdan, Aysu. "Görsel Medyanın Çocuk Sağlığına Etkileri". *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 16/2 (2007):25-31.
- Elias, Maurice J - Branden-Muller, Leslie - Sayette, Michael A. "Teaching the Foundations of Social Decision Making and Problem Solving in the Elementary School". *Teaching Decision Making to Adolescents*. Hillside: Lawrence Erlbaum Associates (1991).
- Erjem, Yaşar - Çağlayandereli, Mustafa. "Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi". *Sosyal Bilimler Dergisi* 30/1 (2006): 15-30.

Ertürk, Yıldız Dilek - Akkor Gül, Ayşen. Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.

Escobar-Chaves, S. Liliana - Tortolero, Susan R - Markham, Christine M - Low, Barbara J - Eitel, Patricia - Thickstun, Patricia. "Impact of the Media on Adolescent Sexual Attitudes and Behaviors". Pediatrics 116/1 (2005): 303-326.

Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz. Erişim: 1 Ekim 2018. <https://www.atv.com.tr/webtv/eskiya-dunyaya-hukumdar-olmaz/bolum>

Fischhoff, Baruch. "Assessing Adolescent Decision-Making Competence". Dev Rev 28/1 (2008):12-28

Güner, Berrin. "Türkiye'de Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Tercihlerinin Değerlendirilmesi: Bir Literatür Taraması". Eskişehir: Anadolu Üniversitesi (2015): 518-522.

Güner, Fatih. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2011.

Hanewinkel, Reiner - Isensee, Barbara - Sargent, James D - Morgenstern, Matthis. "Cigarette Advertising and Teen Smoking Initiation". Pediatrics 127/2 (2011): 271-278.

Hobbs, Renee - RobbGrieco, Michael. "African-American Children's Active Reasoning About Media Texts as a Precursor to Media Literacy in the United States". J Child Media 6/4 (2012):502-519.

Hoffner, Cynthia. "Children's Wishful Identification and Parasocial Interaction with Favorite Television Characters". Journal of Broadcasting & Electronic Media 40 (1996):389-402.

Kadın. Erişim: 1 Ekim 2018. <https://www.fox.com.tr/Kadin/izle>

Karaman, Kasım. “Çizgi/Dizi Film Karakterlerinin Çocukların Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Etkisi”. *Karadeniz-Black Sea 2* (2010):66-84.

Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2015.

Kartal, Osman Yılmaz. Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Televizyon Dizilerindeki Mesajları Algılamalarında Medya Okuryazarlığının Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, 2007.

Livingstone, Sonia. “Interpretive Viewers and Structured Programs: The Implicit Representation of Soap Opera Characters”. *Communication Research* 16 (1989):25-57.

Livingstone, Sonia. “The Implicit Presentation of Characters in Dallas: A Multidimensional Scaling Approach”. *Human Communication Research* 13 (1987):399-420.

Martino, Steven C - Collins, Rebecca L - Kanouse, David E - Elliott, Marcy - Berry, Sandra H. “Social Cognitive Processes Mediating the Relationship Between Exposure to Television’s Sexual Content And Adolescents’ Sexual Behavior”. *J. Pers. Soc. Psychol* 89/6 (2005):914-924.

McDonald, Daniel G - Kim, Hyeok. “When I Die, I Feel Small: Electronic Game Characters and the Social Self”. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 45 (2001):241-258.

Miller, Mark - Reeves, Byron. “Dramatic TV Content and Children’s Sex-Role Stereotypes”. *Journal of Broadcasting* 20 (1976):35-50.

Neuman, W Lawrence. Toplumsal Araştırma Yöntemleri. Ankara: Yayın Odası Yayıncılık, 2013.

Nike "I Am Not a Role Model" Commercial w/Charles Barkley –
Erişim: 19 Kasım 2016.
<https://www.youtube.com/watch?v=4gqk4WPnrm>

Öktem, Ferhunde - Sayıl, Melike - Çelenk Özen, Sevilay. RTÜK Görsel-ışitsel programların sınıflandırılması sisteminin geliştirilmesi ve küçüklerin korunmasına yönelik simgelerin benimsenmesi: Akıllı işaretler sınıflandırma sistemi. Ankara: RTÜK Yayınları, 2006.

Pinkleton, Bruce E - Austin, Erica Weintraub - Chen, Yi-Chun - Cohen, Marilyn. "Assessing Effects of a Media Literacy-Based Intervention on US Adolescents' Responses to and Interpretations of Sexual Media Messages". J Child Media 7/4 (2013):463-479.

Pinkleton, Bruce E - Austin, Erica Weintraub - Chen, Yi-Chun - Cohen, Marilyn. "The Role of Media Literacy in Shaping Adolescents' Understanding of and Responses to Sexual Portrayals in Mass Media". J Health Commun 17/4 (2012):460-476.

Primack, Brian A - Douglas, Erica L - Miller, Elizabeth - Fine, Michael. "Comparison of Media Literacy and Usual Education to Prevent Tobacco Use: A Cluster-Randomized Trial". J Sch Health 84/2 (2014):106-115.

Primack, Brian A., Kraemer, Kevin L - Fine, Michael J - Dalton, Madaline A. "Media Exposure and Marijuana and Alcohol Use Among Adolescents". Subst Use Misuse 44/5 (2009):722-39.

Reeves, Byron - Greenberg, Bradley S. "Children's Perceptions of Television Characters". Human Communication Research 3 (1977):113-127.

RTÜK. Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması. Erişim: 25 Haziran 2016. www.rtuk.org.tr/Icerik/DownloadReport/13

RTÜK. İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması. Erişim: 15 Ocak 2016. www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=57ce5022-fd71-442a--6567ae4a9e9b

San Bayhan, Pınar - Artan, İsmihan. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.

Scull, Tracy M - Kupersmidt, Janis B - Parker, Alison E - Elmore, Kristen C - Benson, Jessica W. "Adolescents' Media-Related Cognitions and Substance Use in the Context of Parental and Peer Influences". J Youth Adolesc 39/9 (2010):981-998.

Semiz, Lokman. Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Yeterlilikleri ve Medya Okuryazarlığı Dersini Yürüten Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, 2013.

Sevim, Yelda - Şen, Burcu Gezer. "İletişim Fakültesi Öğrencilerinin 'Sosyalleşme Aracı Olarak Televizyonun Çocuklarda Kimlik Oluşumu Süreci Üzerindeki Etkisi' Konusuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi". Medya ve Etik Sempozyumu. Elazığ: Fırat Üniversitesi, (2009):321-333.

Söz. Erişim: 1 Ekim 2018. <https://www.startv.com.tr/dizi/soz>

Turam, Emir. Televizyonla Yetişen Nesil Ekranaltı Çocukları. İstanbul: İrfan Yayımcılık, 1996.

- Ufak Tefek Cinayetler. Erişim: 15 Ocak 2018. <https://www.startv.com.tr/dizi/ufak-tefek-cinayetler>
- Uğur Tanrıöver, Azime Hülya. Vadi'de Büyüyen Erkek Çocuklar. Medya ve Çocuk Rehberi. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları, 2008.
- Üstündağ, Alev - Doğan, Özcan. "15-18 Yaş Arası Ergenlerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve En Çok İzledikleri Diziler". Sosyal Bilimler Dergisi 4/11, (2017):627-646.
- Üstündağ, Alev - Doğan, Özcan. "10-14 Yaş Arası Gençlerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Çok İzledikleri Diziler". Journal of Communication Theory & Research/İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi 43 (2016):77-97.
- Veritas, Bureau. (2016). "Helping Our Children Choose Role Models". American College of Pediatricians. Erişim: 22 Kasım 2016. <https://www.acpeds.org/helping-our-children-choose-role-models>.
- Villani, Susan. "Impact of Media on Children and Adolescents: A 10-Year Review of the Research". J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 40/4 (2001):392-401.
- Wade, Carole - Tavis, Carol. Psychology. NewYork: Harper and Row, 1990.
- Wilson, Barbara. "Media and Children's Aggression, Fear, and Altruism". The Future of Children 18/1 (2008):87-118.
- Woolfolk, Anita. Educational Psychology. Boston: Allyn and Bacon, 1993.
- Yapıcı, Şenay - Yapıcı, Mehmet. "Çocukta Bilişsel Gelişim". Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi 6/1 (2006):1-3